

**ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Γ' ΤΑΞΗΣ ΕΝΙΑΙΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΡΙΤΗ 29 ΜΑΪΟΥ 2001
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ:
ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ

- A.** Έτσι, λοιπόν, κάθε ειδικός αποφεύγει την υπερβολή και την έλλειψη, ενώ αναζητά το μέσον και αυτό επιλέγει, όχι όμως το από καθαρά ποσοτική άποψη μέσον αλλά το σχετιζόμενο με μας.
Αν, λοιπόν, κάθε επιστήμη έτσι εκπληρώνει σωστά το έργο της αποβλέποντας στο μέσον και κατευθύνοντας σ' αυτό τα έργα (γι' αυτό συνηθίζουν για τα σωστά έργα να προσθέτουν στο τέλος ότι δεν είναι δυνατόν ούτε να αφαιρέσουμε ούτε να προσθέσουμε, με την ιδέα ότι η υπερβολή και η έλλειψη φθείρουν το σωστό, ενώ η μεσότητα το διασώζει, και οι ικανοί τεχνίτες, όπως λέμε, εργάζονται αποβλέποντας σ' αυτό), (αν), λοιπόν, η αρετή είναι πιο ακριβής και ανώτερη από κάθε τέχνη, όπως ακριβώς και η φύση, θα μπορούσε να έχει για στόχο της το μέσον. Και εννοώ την ηθική (αρετή), γιατί αυτή σχετίζεται με τα πάθη και τις πράξεις και σ' αυτά υπάρχει η υπερβολή και η έλλειψη και το μέσον.
- B1.** Τα κριτήρια για τον καθορισμό του «μέσου» όσον αφορά τα πράγματα που διέπονται από συκοχή και που μπορούν να διαιρούνται, καθορίζονται με δυο διαφορετικούς τρόπους: σε σχέση με το ίδιο το πράγμα (αντικειμενικά) και σε σχέση με το άτομο (υποκειμενικά). Στην προσπάθεια του να αποδώσει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της αντικειμενικά ορισμένης μεσότητας θεωρεί το μέσο του πράγματος ότι απέχει το ίδιο από τα άκρα και είναι το ίδιο για όλους. Από την άλλη σε σχέση με το υποκειμενικά ορισμένο μέσο θεωρεί ότι αρχικά δεν είναι ένα και ότι διαφέρει μεταξύ των ανθρώπων. Η κάθε αρετή κατά τον Αριστοτέλη είναι μεσότης, είναι δηλαδή το μέσον ανάμεσα στα δυο άκρα, την υπερβολή και την έλλειψη, που έχουν και τα δυο αρνητικό χαρακτήρα. Για να ενισχύσει την άποψη του, χρησιμοποιεί κατά τη γνωστή μέθοδο του παραδείγματα από την αριθμητική αναλογία για τον ορισμό της μεσότητας σε σχέση με το πράγμα, ενώ για τη μεσότητα του υποκειμένου τα παραδείγματα λαμβάνονται από το χώρο του αθλητισμού.
- B2.** Συμφωνά με τον Αριστοτέλη, τέχνη, αρετή και φύση έχουν ένα κοινό χαρακτηριστικό γνώρισμα, και οι τρεις έχουν τη δυνατότητα δημιουργίας κάποιας μορφής: η τέχνη μορφοποιεί το υλικό της, η φύση δημιουργεί επίσης μορφές, η αρετή δίνει μορφή στην προσωπικότητα του ανθρώπου. Συγκρίνοντας τις τρεις αυτές έννοιες καταλήγει ότι η αρετή είναι ανώτερη από την τέχνη, γιατί μορφοποιεί στην ουσία του τον άνθρωπο. Αλλά και η φύση είναι ανώτερη από την τέχνη, γι' αυτό η τέχνη μιμνέται την φύσιν.

Ωστόσο η ανωτερότητα της φύσης έναντι της τέχνης θεμελιώνεται στο γεγονός ότι στη φύση κάθε όν κατευθύνεται προς ένα σκοπό, στην τελειότητα, ενώ το έργο τέχνης μένει αμετάβλητο, δεν τείνει πουθενά. Το κριτήριο που χρησιμοποιεί στο συσχετισμό αυτό ο φιλόσοφος είναι ακριβώς ότι τα έργα της τέχνης δεν μεταβάλλονται, δεν αναφέρονται σε κάτι άλλο, ενώ η φύση μεταβάλλεται, κατευθύνεται προς κάποιο σκοπό. Άρα το κριτήριο είναι η μεταβολή και η συνεχής βελτίωση και τελείωση.

Σύμφωνα με την Αριστοτελική θεωρία και στην ηθική αρετή υπάρχει βελτίωση και εξέλιξη, μια και αποσκοπεί στην ηθική τελείωση του ανθρώπου. Η ανωτερότητα της έναντι των δυο άλλων εννοιών έγκειται στο γεγονός ότι το υλικό που μορφοποιεί είναι ο ίδιος ο άνθρωπος και αποτελεί για τον άνθρωπο την ολοκλήρωση της φύσης του.

- B3.** Η απάντηση βρίσκεται στις σσ. 145 - 147 του σχολικού εγχειριδίου « Φιλοσοφικός Λόγος » (« Στη Μακεδονία ο Αριστοτέλης έμεινε ως το 335. Το κλίμα που επικρατούσε

... (σελ. 145)... *Περί ζώων γενέσεως*, τα *Ηθικά Νικομάχεια* (σελ. 147) »).

«Στη Μακεδονία ο Αριστοτέλης έμεινε ως το 335. Το κλίμα που επικρατούσε τώρα στην Αθήνα εννοούσε την επάνοδο του εκεί. Συνοδευμένος λοιπόν από τον Θεόφραστο εξαγύρισε στον τόπο που είχε γίνει γι' αυτόν μια δεύτερη πατρίδα. Εκεί συνέχισε τις έρευνες του· μαζί, φυσικά και τη διδασκαλία του, όχι όμως πια στην Ακαδημία, που τη διηύθυνε τώρα ο Ξενοκράτης, αλλά στο Λύκειο, το δημοσιο γυμναστήριο στον Λυκαβηττό, όπου δίδασκαν συνήθως ρήτορες και σοφιστές. Αργότερα, όταν ο Θεόφραστος ίδρυσε σχολή που θα διαφύλαττε και θα πρόβαλλε τις διδασκαλίες του Αριστοτέλη, αυτή πήρε το όνομα *Περίπατος*, ίσως από τον *περίπατον*, τη στεγασμένη στοά του Λυκείου.

Δώδεκα χρόνια έζησε τη δεύτερη αυτή φορά ο Αριστοτέλης στην Αθήνα. Και ήταν όλα χρόνια απερίσπαστης δουλειάς. Ο φιλόσοφος συνθέτει τώρα το σημαντικότερο μέρος των *Πολιτικών* του (έχει άλλωστε προηγηθεί κατά την περίοδο των ταξιδιών του - η συγγραφή των 158 *Πολιτειών* του, των μορφών διακυβέρνησης ή, όπως θα λέγαμε εμείς σήμερα, των συνταγμάτων ενός πλήθους ελληνικών πόλεων), ενώ παράλληλα συγγράφει σημαντικό μέρος από τα *Μετά τα φυσικά* του, το βιολογικού περιεχομένου έργο *Περί ζώων γενέσεως*, τα *Ηθικά Νικομάχεια*.

- B4.** λαβεῖν: λῆμμα
ἄγουσα: ἄγωγή
εἰώθασιν: ἔθος
ἔχουσιν: σχέσις - ἔξις
φθειρούσης: φθορά

- Γ1.** Μετά από αυτό, λοιπόν, ο μεν Αλκιβιάδης έφυγε προς τον Ελλήσποντο και τη Χερσόνησο για να εισπράξει χρήματα· οι υπόλοιποι στρατηγοί όμως συμβιβάστηκαν με το Φαρνάβαζο με τον όρο να δώσει ο Φαρνάβαζος στους

Αθηναίους είκοσι τάλαντα για την Καλχηδόνα και να οδηγήσει πρέσβεις των Αθηναίων στο βασιλιά, και έδωσαν και πήραν όρκους από το Φαρνάβαζο να καταβάλλουν οι Καλχηδόνιοι στους Αθηναίους το φόρο υποτέλειας, όσο ακριβώς συνήθιζαν, και να επιστρέψουν τα χρήματα που χρωστούσαν. Οι Αθηναίοι δε να μην πολεμούν με τους Καλχηδόνιους, έως ότου έλθουν οι πρέσβεις από το βασιλιά. Ο Αλκιβιάδης όμως δε συνέβαινε να παρευρίσκεται στους όρκους, αλλά βρισκόταν στην περιοχή της Σηλυμβρίας.

Γ2.α)

-----	-----
συγχώρησον	ἀπόδος
συγχωρησάτω	ἀποδότω
-----	-----
συγχωρήσατε	ἀπόδοτε
συγχωρησάντων (ή συγχωρησάτωσαν)	ἀποδόντων (ή ἀποδοτόωσαν)

Γ2.β)

Ονομαστική	ὁ εἰληφώς
Γενική	τοῦ εἰληφῆτος
Δοτική	τῷ εἰληφῶτι
Αιτιατική	τον εἰληφῶτα
Κλητική	(ὦ) εἰληφῶς

Γ3.α) «πράξων»: επιρρηματική τελική μετοχή ως επιρρηματικός προσδιορισμός του σκοπού, συνημμένη στο υποκείμενο του ρήματος κίνησης «ῥχετο», «Ἀλκιβιάδης».

«παρών»: κατηγορηματική μετοχή, σε θέση κατηγορουμένου, εξαρτάται από το συνδετικό ρήμα «οὐκ ἐτύγχανε» και αποδίδεται στο υποκείμενο του «Ἀλκιβιάδης».

Γ3.β) Υπόθεση: «ἕως ἂν οἱ παρὰ βασιλέως πρέσβεις ἔλθωσιν»
(υποτακτική)

Απόδοση: «μὴ πολεμεῖν»
(μελλοντική έκφραση)

Ο υποθετικός λόγος είναι λανθάνων, καθώς η υπόθεση λανθάνει σε χρονικοὑποθετική πρόταση, και εξαρτημένος, καθώς η απόδοση είναι τελικό απαρέμφατο, που ισοδυναμεί με μελλοντική έκφραση. Εκφράζει το προσδοκώμενο.